Kitaaba Daani’el — Lakkoofsa Digdamii Torba￼

Abjuu Biraa Kan Biraa

Jeff Pippenger
2023-12-22

Abjuun lammaffaa kan Nebukadnezaar “yeroo dhumaa” mallatteessa; yeroo waaqeffattoonni garee lamaanii “dabalata beekumsaa” bara 1798 keessatti hiikamee mul’ifame qorachuuf dhufanii ilaaluuf waamaman dha. Ergasii Daani’el immoo Belteshaazaar jedhamuun adda baafama; kanaanis inni saba kakuu Waaqayyoo ta’uun ibsama, jechuun jijjiiramni maqaa karaa raajii hariiroo kakuu mallatteessa. Nebukadnezaar Daani’el keessa argamuun Hafuura Qulqulluu akka jiru beekee ture; akkasumas muuxannoo isaa duraan Daani’el wajjin qabate irratti hundaa’ee, “dhoksaan tokko iyyuu” Daani’eliin akka hin rakkisne yaade ture; garuu dhoksaan abjuu kanaa Daani’eliin rakkise.

> Yaa Beltshaazaar, bulchaa warra falfaltootaa, ani waan hafuuri waaqolii qulqullootaa si keessa jiru beekuuf, iccitiin tokko illee si hin rakkisu; kanaaf mul’ata abjuu koo isa ani arge sanaa fi hiika isaa natti himi. Mul’anni mataa koo yeroo ani siree koo irra ture akkana ture; ani nan arge, kunoo, mukni tokko gidduu lafaa keessa ture, olka’insi isaas guddaa ture. Mukichi ni guddate, ni jabaate, olka’insi isaas gara samiitti ga’e, mul’anni isaatis hamma daarii guutuu lafaatti mul’ata ture. Baalli isaa miidhagaa ture, firiin isaas baay’ee ture, nyaannis hundumaaf isa keessa ture; bineensonni dirree gaaddisa isaa jala turan, simbirroonni samii immoo damee isaa irra ni qubatu turan, foon hundinuus isa irraa ni soorama ture. Ani mul’ata mataa koo isa ani siree koo irra ture keessatti nan arge, kunoo, eegaan tokkoo fi qulqulluun tokko samii irraa gad bu’e; innis sagalee guddaadhaan akkana jedhee iyye: “Muka sana muraa, dameewwan isaa irraa kutaa, baala isaa irraa harcaasaa, firiis isaa bittinneessaa; bineensonni isa jalaa haa baqatan, simbirroonni immoo dameewwan isaa irraa haa deeman. Haa ta’u malee, madaan hidda isaa lafa keessa haa hafu; cufaa sibiilaa fi naasii itti hidhamuun, margaa laafaa dirree keessa haa turu; fixeensa samii tiin haa jiifamu, qoodni isaas bineensota wajjin margaa lafaa keessatti haa ta’u. Garaan isaa garaa namaa irraa haa geeddaramu, garaan bineensaas isaaf haa kennamu; yeroo torbas isa irra haa darbu. Dubbiin kun murtii eegdotaan, gaafannaanis dubbii qulqullootaan ta’e; akka warri jiraatan Hundeeffamaan Ol Aanaan mootummaa namootaa keessatti akka mootummaa qabu, nama fedhetti akka isa kennu, isa irras nama namoota keessaa gad aanaa ta’e akka dhaabu beekaniif.” Abjuu kana ani Nebukadnezaar mootichi argeera. Amma immoo, yaa Beltshaazaar, hiika isaa ibsi; sababni isaa, ogeeyyiin mootummaa koo hundinuu hiika isaa natti beekisiisuu hin dandeenye; ati garuu ni dandeessa, hafuuri waaqolii qulqullootaa si keessa jira waan ta’eef. Ergasii Daani’el, maqaan isaa Beltshaazaar jedhamu, sa’aatii tokkoof ni rifate, yaadawwan isaas isa rakkisan. Mootichis dubbatee akkana jedhe; “Yaa Beltshaazaar, abjuun yookaan hiikni isaa si hin rakkisin.” Beltshaazaaris deebisee akkana jedhe; “Yaa gooftaa koo, abjuun kun warra si jibban irra haa ga’u, hiikni isaas diinota kee irratti haa ta’u.” Daani’el 4:9–19.

Daani’el abjuu fi hiika sanaan “ni jeeqame”; inni hiikni sun Nebukadneezar akka mufachiisu

hubachuu ni danda’a; garuu erga Nebukadneezar akka dubbatu isa jajjabeessee booddee, Daani’el murtiin dhufuuf jiru akka dhufu akeekkachiisa Nebukadneezariif kenna. Akeekkachiisni murtii dhufuuf jiru kunis, akeekkachiisa ergamaa jalqabaa kan yeroo dhumaa, bara 1798tti dhufe sanaaf fakkeenya ta’a.

> Akkasumas Dani’el inni maqaan isaa Beltashaazar jedhamus yeroo tokkoof akka malee raajjeffamee ture; yaadawwan isaas isa dhiphisan. Mootichis dubbatee, “Yaa Beltashaazar, abjuun kun yookaan hiikni isaa si hin dhiphisin” jedhe. Beltashaazaris deebisee akkana jedhe; “Gooftaa koo, abjuun kun warra si jibban irratti haa ta’u, hiikni isaas diinota kee irratti haa bu’u.” Dani’el 4:19.

Daani’el “sa’aatii tokkoof rifatee ture.” “Sa’aatiin” kun yeroo shanan keessaa tokko kan jechi “sa’aatii” jedhamu keessatti kitaaba Daani’el keessatti mul’atu dha; Ahdii Moofaa keessatti immoo bakka biraa tokkollee hin argamu. As keessatti inni yeroo Daani’el, kan “ogeeyyii” jechuun warra daballii beekumsaa hubatan bakka bu’u, akeekkachiisa ergamaa isa jalqabaa kennuuf itti qophaa’an bakka bu’a; akeekkachiisni sunis banama firdii qorannoo Onkoloolessa 22, 1844 irratti labsa. Hiikni abjuu sanaa kan Daani’el kennu, murtii dhufu tokko qofa labsuu utuu hin ta’in, Nebukadnezaar cubbuu irraa akka dhaabu waamicha illee of keessatti qaba; kunis wangeela bara baraa ergamaa isa jalqabaa bakka bu’a. “Sa’aatiin” kun raajii keessatti yeroo dhumaa irratti, bara 1798tti, yeroo ergamaan inni jalqabaa seenaa keessa seeneetti kan argamu ta’a. Ergamaan inni jalqabaa bara 1798tti seenaa keessa seene; yeroo “yeroowwan torba” haaloo Waaqayyoo mootummaa kaabaa irratti dhufe, kan bara 723 Dh.K.D. irraa jalqabe, xumurametti.

> Kun guyyoonni kun guyyoota haaloo ba'iinsaa ti; waan hundinuu kan barreeffame akka raawwatamuuf. Garuu guyyoota sana keessatti warra ulfaa'anii fi warra daa'ima hoosisan irratti wayyoo! Sababni isaas biyya keessatti dhiphina guddaan ni ta'a, ummata kana irrattis dheekkamsi ni bu'a. Isaanis qarqara goraadeedhaan ni kufu, booji'amaniis saba hundumaatti ni geeffamu; yeroo saba Waaqayyoon hin beekne guutamutti, Yerusaalem miilla isaanii jala ni dhidhiitamti. Luqaas 21:22–24.

Nebukadnezaar yeroo haaloota dheekkamsa Waaqayyoo, kan mootummaa kaabaa Israa’el irratti fidame sanaa, garaa bineensaa qabaatee jiraachuu qaba ture; sababiin isaas Nebukadnezaar mootii kaabaa ture. Luqaas yeroo sanauma “yeroota” jedhee, baay’inaan (“yeroota Ormootaa”) waama; yeroo inni xumura Yerusaalem miilla jala dhidhiitamu sana agarsiisutti.

> Isaanis qaraatiin goraadeedhaan ni kufu; saboota hundumaatti booji’amanii ni geeffamu; yeroo sabootaa hamma guutamutti immoo Yerusaalem warra Ormaatiin ni miilfatamti. Luqaas 21:24.

Kitaaba Mul’ataa keessatti, yeroo saboonni Ormaa mana qulqullummaa fi loltoota isaa irra ejjetan waggaa kuma tokkoo fi dhibba lamaa fi jahaatama qofa ta’ee ibsame; kunis yeroo ari’atama phaaphaasummaa qofa cimsuudhaaf ture.

> Garuu oobdii mana qulqullummaa irraa alatti jiru dhiisi; isa hin safarin; sababiin isaas inni saba Ormaatiif kennameera; magaalaan qulqulluunis ji’oota afurtamii lama miilla jala ni

> dhidhiitamti. Ani immoo dhugaa baatota koo lamaan humna nan kennaaf; isaanis wayyaa gaddaa uffatanii guyyoota kuma tokko dhibba lama fi jaatama keessatti raajii ni dubbatu. Mul’ata Yohaannis 11:2, 3.

Ergaan akeekkachiisaan Daani’eel Nabuukadnezariif kenne, akeekkachiisa firdii dhufuuf jiruu bakka bu’a. Dhufaatiin ergaa akeekkachiisaa sanaa fakkeenyaan bara 1798 keessa kaa’ameera; yeroo sanatti ergamaan jalqabaa dhufee firdii qorannoo dhihaachaa jiru irraa akeekkachiisuuf ture. Firdiin Nabuukadnezar irratti raawwatamuuf dursee dubbatame, boqonnaa afur keessatti itti fayyadama jecha “sa’aatii” isa lammaffaa keessatti raawwatame.

> Kun hundin kun mootii Nebukadnezar irratti dhufe. Ji’oota kudha lama dhuma isaanii irratti inni mana mootummaa mootummaa Baabilon keessatti deddeebi’aa ture. Mootichis dubbatee akkana jedhe, “Kun Baabilon guddaan ani jabina humna koo tiin mana mootummaa ta’uuf, ulfina guddina koo tiif ijaare mitii ree?” Utuu dubbiin sun afaan mootichaa keessa jiruu, sagaleen tokko samii keessaa bu’ee akkana jedhe, “Yaa mootii Nebukadnezar, sitti himameera; mootummaa si irraa deemeera. Namoota keessaa si ari’u; iddoon jireenyaa kees bineensota bosonaa wajjin ta’a; akka sangootaatti margaa si nyaachisu; yeroo torbas si irra darba, hamma Ati Waaqni Hundaa Ol Ta’e mootummaa namootaa irratti akka mootummaa qabu, nama fedheefis akka kennu beekuttutti.” Sa’aatii sanumatti dubbiin sun Nebukadnezar irratti raawwatame; inni namoota keessaa ari’ame; akka sangootaatti margaa nyaate; hamma rifeensi isaa akka baallee risaa’otaa guddatuutti, qeensonni isaas akka qeensa simbirrootaatti ta’anitti, qaamni isaa fixeensa samii tiin ni jiidhe. Daani’el 4:28–33.

Firdiin dursee ture sun yeroo Nebukadnezar garaan isaa of tuulummaadhaan ol ka’e sanauma “sa’aatii” keessatti dhufe. Firdiin qorannoo dursee dubbatamee ture, yeroo “sa’aatiin” firdii qorannoo Waaqayyoo jalqabetti dhufe.

“Sa’aatiin” murtiin Waaqayyoo Onkoloolessa 22, 1844 irratti dhufe, garee waaqeffattootaa lama uume; isaanis Daani’eel boqonnaa kudha lammaffaa keessatti akka “ogeeyyii” fi “hamootaatti” bakka bu’anii dhihaataniiru; akkasumas fakkeenya durbootii kudhanii keessatti akka “ogeeyyii” yookaan “gowwootaatti” bakka bu’anii dhihaataniiru; akkasumas Imimbaaqoom boqonnaa lammaffaa keessatti akka warra amantiidhaan qajeelfamanitti bakka bu’anii dhihaataniiru; isaanis warra “sa’aatii” murtiin isaa dhufetti amala isa Nebukadnezaar agarsiise sana mul’isan irraa adda baafamanii faallaa kaa’amaniiru.

> Kunoo lubbuun isaa inni ol of qabu keessa isaa keessatti qajeelaa miti; qajeelon garuu amantii isaatiin ni jiraata. Habakuuq 2:4.

Rammooleen lama sadii sadan keessaa jiran yeroo “sa’aatiin” murtii isaa Onkoloolessa 22, 1844tti ga’e mul’atan; kunis wanta “sa’aatiin” murtii Nebukadnezaar bakka bu’u dha. Bara 1798 xumura dheekkamsa “jalqabaa” “yeroo torbaa” ture; yeroo sana paaphaasummaan milkaa’uu ni dhiise, sababiin isaas madaa du’aa geessisu itti kennameef.

> ንጉሡም እንደ ፈቃዱ ያደርጋል፤ ራሱንም ከፍ ከፍ ያደርጋል፥ ከእያንዳንዱም አምላክ በላይ ራሱን ያበዛል፤ በአማልክትም አምላክ ላይ ድንቅ የሆኑ ነገሮችን ይናገራል፤ ቁጣውም እስኪፈጸም ድረስ ይሳካለታል፤

የተወሰነው ነገር ግን ይደረጋልና። ዳንኤል 11፥36።

1844 jechuun dhuma “aarrii” isa “dhumaa” ture:

> Innis jedhe, Kunoo, ani yeroo dhumaa dheekkamsaa keessatti maal akka ta’u si beeksisa; sababiin isaas, dhumni isaa yeroo murtaa’etti ni ta’a. Daani’el 8:19.

Fayyadni jalqabaa afaanii “sa’aatii,” boqonnaa afurffaa Daani’eel keessatti, bara 1798 ni bakka bu’a; kunis xumura “jalqabaa” dheekkamsa Waaqayyoo kan “yeroo torbaa” irratti mootummaa kaabaa Israa’elitti dhufe; dhufaatii ergaa ergamaa isa jalqabaa yeroo dhumaatti; akkasumas xumura “yeroo torbaa” Nebukadnezaar “dhuma guyyootaatti” ture ni agarsiisa.

Fayyadni lammaffaa jecha “sa’aatii,” boqonnaa afurffaa Daani’el keessatti, bara 1844 bakka bu’a; kunis dhuma “dheekkamsa” “dhumaa” sanaa kan “yeroo torbaa” irratti mootummaa kibbaa Yihuudaa irratti turee dha. Akkasumas inni dhufaatii murtii qorannoo, fi murtii dhuunfaa Nebukadnezaar ture.

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ତ୍ରି-ପଦକ୍ରମୀୟ ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଇତିହାସକୁ ଚିହ୍ନିତ କରେ, ଏବଂ ୧୮୪୦ ଆଗଷ୍ଟ ୧୧ ତାରିଖରେ ପ୍ରଥମ ଦୂତଙ୍କ ସନ୍ଦେଶର ଶକ୍ତିବୃଦ୍ଧିକୁ ସୂଚିତ କରେ। ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ୧୭୯୮ ମସିହାରେ ଶେଷକାଳରେ ପ୍ରଥମ ଦୂତଙ୍କ ସନ୍ଦେଶର ଆଗମନକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରେ, ଏବଂ ଏହାକୁ ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ଉପରେ ଆରୋପିତ କରି ବୁଝିବାକୁ ହେବ। ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଥମ ଦୂତଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ଏବଂ ଆସନ୍ନ ବିଚାରର ସତର୍କବାଣୀକୁ ବିଶେଷ ଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ କରେ, ଏବଂ ୧୮୪୪ ଅକ୍ଟୋବର ୨୨ ତାରିଖ ସହିତ ତୃତୀୟ ଦୂତଙ୍କ ସନ୍ଦେଶର ଆଗମନକୁ ଚିହ୍ନିତ କରେ।

Isaan walitti qabamanii jalqaba Adventizimii qofa utuu hin ta’in, kan Ameerikaa Yunaayitid Isteetis iyyuu ni bakka bu’u. Boqonnaawwan tokko hanga sadiis seenaa dhuma Adventizimii fi dhuma Ameerikaa Yunaayitid Isteetis ni ilaallatu. Boqonnaan shan, akkasumas dhugaa ba’uun Belshaazaaris boqonnaawwan sadii jalqabaa sana waliin wal sima.

Boqonnaan jalqabaa, boqonnaa afuriin walitti hidhamee, sochii ergamaa isa jalqabaa fi seenaa yeroo kitaabni Daani’eel bara dhumaa keessatti, waggaa 1798tti, hiikni isaa baname ni agarsiisa. Ergaan yeroo sanatti hiikni isaa baname sun mul’ata laga Ulaayitiin fakkeenyeffameera; innis dabalamuu beekumsaa boqonnaawwan torba, saddeet fi sagal keessatti Daani’eel keessa jiru ni bakka bu’a.

> Bara mootummaa mootii Belshaazaar waggaa sadaffaatti mul’anni tokko anaaf mul’ate, jechuunis ana Daani’eeliif, isa jalqaba irratti anaaf mul’ate sana booddee. Ani mul’ata keessatti nan arge; yommuu ani argu, ani Suusaan masaraa keessa, kutaa biyya Eelaam keessatti argamu sana keessa ture; ani mul’ata keessatti nan arge, anis laga Ulaay cinaan ture. Daani’eel 8:1, 2.

Isahluko sokuqala ukuya kwesesithathu, ezihambelana nesahluko sesihlanu, zimele ukuhamba kwengelosi yesithathu, nembali yexesha xa incwadi kaDaniyeli yatyhilwa ngowe-1989. Umyalezo owatyhilwayo ngelo xesha ufuziselwa ngombono woMlambo iHiddekel, omele ukwanda kolwazi okuqulethwe kwizahluko zeshumi, eleshumi elinanye, neleshumi elinesibini.

> And in the four and twentieth day of the first month, as I was by the side of **the great river,**

which *is* Hiddekel. Daniel 10:4.

Mata-duree itti aanu keessatti sarara Nebukadnezaarii fi Beelshaazaar irratti xiyyeeffannaa keenya ni itti fufna.

> “Dubbiin Dubbii Waaqayyoo garaa-galeessaan caalaatti qorachuu guddaan barbaachisaa dha. Keessumaa Daani’elii fi Mul’ataaf xiyyeeffannaan hojii keenya keessatti yeroo kam iyyuu caalaa kennamuu qaba. Nuyi wantoota muraasa irratti, humna Roomaa fi paaphaasummaa ilaalchisee, dubbachuun keenya xiqqaa ta’uu danda’a; garuu wanta raajonnii fi ergamoonni Hafuura Waaqayyootiin geggeeffamanii barreessan irratti xiyyeeffannoo waamuu qabna. Hafuurri Qulqulluun, raajii kennamuu isaa keessattis ta’e taateewwan keessatti ibsaman keessatti, akka ergamaan namaa mul’ata keessaa fagaattee, Kiristoos keessatti dhokfamtee turu, akkasumas Gooftaan Waaqni mootummaa samii fi seerri Isaa ol ol qabaman barsiisuuf, wantoota akkasitti qopheesseera.”
>
> “Kitaaba Daani’el dubbisaa. Seenaa mootummaa achi keessatti bakka bu’anii mul’atan sana, tuqaa-tuqaadhaan yaadadhaa. Namoota mootummaa hoogganan, gumiiwwan marii, loltoota humna qabeeyyii ilaalaa; akkasumas akka Waaqayyo of-tuulummaa namaa gad buusee, ulfinni namaas biyyootti buuse hojjetes ilaalaa. Guddaan ta’ee kan bakka bu’ame Waaqayyo qofa. Mul’ata raajichaa keessatti inni mootummaa humna qabeessa tokko gad darbee isa biraa immoo dhaabuudhaan mul’ata. Inni akka Mootii bantii waaqaa maraa, mootummaa Isaa isa bara baraa dhaabuuf jedhuutti ni mul’ifama—Isa Guyyoota Durii, Waaqa jiraataa, Burqaa ogummaa hundumaa, Bulchaa yeroo ammaa, Mul’isaa fuulduraa. Dubbisaa; akkasumas namni lubbuu isaa gara faayidaa hin qabneetti ol kaasuudhaan akkam hiyyeessa, akkam laafaa, akkam umurii gabaabaa qabu, akkam dogoggoraa, akkamis yakka qabeessa akka ta’e hubadhaa.”
>
> Hafuurri Qulqulluun karaa Isaayaasiin gara Waaqa jiraataa, Waaqa isa jiraataa, akka inni wanta xiyyeeffannaan guddaan irratti kennamu nu akeeka—gara Waaqa Kiristoosiin mul’ateetti. “Nuuf mucaan dhalateera, nuuf ilmi kennameera; mootummaa garbuu isaa irra ni ta’a; maqaan isaas Dinqisiisaa, Gorsaa, Waaqa Jabaa, Abbaa Bara-baraa, Mootii Nageenyaa jedhamee ni waamama” [Isaayaas 9:6].
>
> “Ifni Daani’el kallattiin inni kallattiidhaan Waaqa irraa argate addatti guyyoota dhumaa kanaaf kenname. Mul’ata inni qarqara Ulaayiitii fi Hiddeqel, laggeen gurguddoon Shinaar, biratti arge, amma raawwatamaa jiru; wantoonni raajame hundinuus yeroo dhihoo keessatti ni raawwatamu.
>
> “Yeroo raajii Daani’el kennaman haala saba Yihudootaa itti yaadaa. Israa’eloonni booji’amanii turan; mana qulqullummaa isaanii diigamee ture, tajaajilli mana qulqullummaa isaanii dhaabbatee ture. Amantaan isaanii sirna aarsaa keessatti raawwataman irratti giddu galeessa godhatee ture. Isaan yeroo sanatti bifa alaa qofa waan hundumaa caalaa barbaachisaa godhatanii turan; hafuura waaqeffannaa dhugaa garuu dhabanii turan. Tajaajilli isaanii duudhaa fi hojiiwwan waaqeffannaa ormaaatiin xuraa’ee ture; akkasumas sirna aarsaa raawwachuu keessatti gaaddisa sana irraa gara dhugaa isaatti hin ilaalle. Kiristoosin, aarsaa

dhugaa cubbuu namootaaaf dhihaate, hin hubanne. Waaqayyo ummata booji’amuutti geessuu fi tajaajila mana qulqullummaa dhaabsisuutti hojjete; kunis akka sirnoonni alaa waliigala amantii isaanii hundumaa hin taaneef ture. Qajeelfamni fi hojii isaanii waaqeffannaa ormaa irraa qulqulleeffamuu qabu turan. Tajaajilli sirnaa dhaabbate, akka tajaajilli garaa deebifamee jiraachifamuuf. Ulfinni alaa irraa fuudhame, akka inni hafuuraa mul’ifamuuf.” Manuscript Releases, volume 16, 333, 334.